

Ålands landskapsregering

registrator@regeringen.ax

Er referens

ÅLR 2020/5432

Elisabeth Storfors

Kontaktperson

Jonna Varsa, barnkonventionsansvarig

Lotta Angergård, vik verksamhetsledare

Ärende: **Remissvar gällande lagförslag om distansundervisning grundskolan**

Rädda Barnen på Åland har i olika skeden i den process som nu pågår för att ta fram nya styrdokument för barnomsorg och grundskola givet utlåtanden i form av barnkonsekvensanalys, medverkan i sakkunniggrupp, remissvar och höranden. Vi vill inledningsvis lyfta fram dessa dokument där vi som barnrättsorganisation har tagit avstamp i FNs konvention om barnets rättigheter¹, fortsättningsvis i detta remissvar omnämnt som barnkonventionen, för att sätta fokus på barn och barns rättigheter.

Rädda Barnen är politiskt och religiöst obundna och har barnkonventionen som grund i allt vårt arbete. Vårt uppdrag som barnrättsorganisation vid yttranden och i remissvar är att sätta fokus på barn och barns rättigheter.

I detta remissvar gällande distansundervisning väljer vi att lyfta fram rättighetsbärarna, dvs barnens² erfarenhet från distansundervisningen. Vi har i olika sammanhang tagit del av barns erfarenheter genom diskussionsmöten och genom Rädda Barnen Finlands enkät om barns upplevelser under coronapandemin.

Rätt till distansundervisning av hög kvalitet

I det nya 2 mom. i 6 § i del III står det att "Undervisningen ordnas som närundervisning, distansundervisning och som verksamhet utanför skolan." I detaljmotivering står det att "Landskapsregeringen betonar att distansundervisning inte är självstudier utan att undervisningen ska i realtid där läraren kontinuerligt återkopplar till eleven." Vi välkomnar denna skrivning, samtidigt som vi vill betona vikten av att det behövs tydligare skrivningar om vad som menas med distansundervisning och vilka riktlinjer som finns för lärare och skolor som ger undervisning på distans.

Det största problemet under distansundervisningen som ungdomar lyfte fram på Rädda Barnens ungdomskaffe om distansundervisningen var att undervisningen var så olika mellan olika skolor och lärare. Ungdomarna rekommenderar att det borde finnas "ett system för distansundervisning".

---

¹ Den 25 mars 1991 antog det åländska parlamentet den finländska anslutningen till FNs konvention om barnets rättigheter.

² Definitionen av barn enligt barnkonventionen är alla under 18 år.

Det är viktigt att alla lärarna får ”en slags undervisning på hur man lär ut i distans” för att elever har rätt till undervisning av hög kvalitet, också på distans. Av alla åländska barn (n=60) som deltog i Rädda Barnens enkät *Barnets röst* ansåg 48 procent att distansstudierna försatte eleverna i ojämlika situationer. 65 procent svarade att studerandet blivit svårare eller att de klarade sig sämre på grund av distansstudierna. En ungdom skrev till exempel att hen hade fått ”Extrem huvudvärk av den långa skärmtiden”. Ungdomarna på ungdomskaffe lyfte också fram behovet av att det borde finnas tydligare riktlinjer om vilken plattform som används i skolorna: ”Lärare hade olika kanaler/program som de informerade på och det blev jätterörigt” och ”Man bör använda samma plattform, för att göra det så lätt som möjligt och inte använda 6 olika.”

Distansundervisning för läropliktiga

I 9 § i del III står det att ”Undervisningen i grundskolan kan ordnas som distansundervisning (...) 2) om distansundervisning objektivt motiveras av ett pedagogiskt mervärde”. Rädda Barnen vill påminna att många elever har berättat att distansundervisning under våren har varit bra för deras välmående och lärande och att det är viktigt att vi kan lära från deras upplevelser. Åländska ungdomarna som varit med i ett nordiskt påverkansprojekt hösten 2019 - våren 2020 presenterade sina rekommendationer om vad som behövs göras för att förbättra ungas psykiska hälsa för landskapsregeringens social- och hälsovårdsminister och utbildningsminister. De pratade också om sina upplevelser under coronapandemin:

“Det går bättre för mig i skolan än vad det gjorde när jag inte var i distansundervisning.”

“Jag är mycket mindre stressad och utöver att jag saknar mina vänner så mår jag riktigt bra.”

Rädda Barnen välkomnar skrivningen i 9 § i del III: ”Vid distansundervisning ska skolan värna om undervisningsgruppens trygghet, säkerhet och välbefinnande samt trygga elevens möjligheter till kommunikation som främjar lärande.” Det är viktigt att det finns tydligt skrivet i lagtexten att skolan inte endast har ansvaret för sådant som sker i den fysiska skolbyggnaden.

Distansundervisning i exceptionella situationer

I 9a § i del III om *Distansundervisning i exceptionella situationer* står det att ”Om det genom en helhetsbedömning av en elevs situation konstateras att eleven saknar förutsättningar att följa undervisning som ordnas som distansundervisning kan eleven undantas från distansundervisning i exceptionella situationer. Bedömningen görs av elevens lärare i samråd med skolans rektor eller föreståndare.”

Rädda Barnen välkomnar möjlighet att göra undantag för individuella fall. Under coronapandemin våren 2020 har vi sett att det har funnits behov för enskilda barn att få vara i skolan som initialt inte haft rätt till närundervisning. Rädda Barnen rekommenderar att det tydliggörs att barnets bästa alltid ska komma i första rummet vid alla beslut om distansundervisningen, både i exceptionella situationer och om distansundervisning motiveras av ett pedagogiskt mervärde (artikel 3 i barnkonventionen). Den information och de erfarenheter som har samlats under våren 2020 om distansundervisning och utsatta barngrupper kan utgöra en grund för helhetsbedömningar som görs i framtiden.

I alla beslut som rör barnet måste barnet själva få uttrycka sin åsikt och få den respekterad med hänsyn till barnets ålder och mognad (artikel 12 i barnkonventionen). Rädda Barnen rekommenderar att det tydliggörs i texten att eleven (och vårdnadshavare) måste höras vid helhetsbedömningen. Om det behövs ska de som fattar beslutet också höra andra aktörer/expertter om en elevs situation. En fråga som vi har här är om det behövs tydliggöra vem som fattar det slutgiltiga beslutet gällande närstudier.

Rädda Barnen rekommenderar att det tydliggörs att eleverna också under distansundervisningen ska ha tillgång till de läromedel, skoltillbehör, arbetsredskap och arbetsmaterial som behövs för en tidsenlig undervisning och utbildning (46 § LBG). Föräldrar har i dialog med Rädda Barnen lyft fram utmaningen (dyrt/krångligt/ekonomisk svårt att klara av) att köpa slöjdmaterial, bildkonstmateriel, gradskivor, ordböcker och allt annat som barnen behöver för att klara skoluppgifterna.

Rädda Barnen vill även påminna att det finns ekonomiska konsekvenser för barnfamiljer där föräldrarna måste avstå från att arbeta för att vara med barnen under distansundervisningen. Det är många barn (även i årskurs 4 och uppåt) som inte klarar att vara hemma ensamma hela dagarna och inte heller klarar att utföra skolarbetet själva utan att någon vuxen är bredvid dem.

I lag- och kulturutskottets betänkande föreslås en ändring i 9a § i del III: "Trots bestämmelserna i detta mom. kan undervisningen ordnas som distansundervisning eller på ett annat ändamålsenligt sätt under den tiden en elev är förhindrad att delta i närundervisning till följd av ett beslut som fattats med stöd av 57, 60 eller 63 § i lagen om smittsamma sjukdomar (FFS 1227/2016)." Rädda Barnen välkomnar ändringen, om inte lagstiftaren gör bedömningen att § 24 i LBG säkerställer att alla barn ges rätt till utbildning (artikel 28 i barnkonventionen). Det är viktigt att de berörda grupperna inte blir utan undervisning om närundervisning inte skulle vara möjlig. Det behövs även riktlinjer som gäller barn som tillhör riskgrupper för smittsamma sjukdomar, vilket kan förhindra dem att delta i närundervisning under exempelvis pandemin.

Elevhälsotjänster

I 9a § i del III står det att "Vid distansundervisning i exceptionella situationer ska kommunen ordna sådant stöd för lärande och skolgång som avses i 18 - 23 §§ i del III och sådana barn- och elevhälsotjänster som avses i del IV på det sätt som är möjligt med tanke på de särskilda omständigheterna." Rädda Barnen välkomnar skrivningen men rekommenderar att det tydliggörs att kommunen måste se till att alla elever och deras vårdnadshavare får tydlig information om vilket stöd och vilka tjänster som finns under distansundervisning i exceptionella situationer och hur de kontaktas. Ungdomarna på ungdomskaffe rekommenderar att det ska finnas "En lätt tillgänglig info om vem man kan vända sig till om man behöver prata."

Skollunch

Rädda Barnen välkomnar skrivningen om skollunch i 9a § i del III: "För de elever som omfattas av distansundervisning i exceptionella situationer ska kommunen ordna en avgiftsfri måltid under alla arbetsdagar." Skollunch var ett tema som ungdomarna diskuterade på Ungdomskaffe om distansundervisningen. Även de eleverna som hade möjligheten att hämta

lunch från skolan under våren upplevde att lunchpaus var för kort för att hämta maten. Det var också tydligt att system där bara de som behövde skollunch fick den från skolan fungerade inte enligt ungdomarna:

”Jag hade möjlighet men kände inte att jag hade tiden, orken m.m. Kort lunch. Blir för stressigt. Åt gröt och nudlar.”

”Många sa att hämta mat var för dem som inte har råd. Hämtade man skollunch så blev man typ utpekad som fattig. Skollunchen kom sent in under distansundervisningsperioden, oklar information och det blev lite skämmigt att hämta lunch.”

Rädda Barnen rekommenderar att det tydliggörs i texten att kommunen ska ordna en reell möjlighet för alla elever att få en avgiftsfri, näringsrik måltid under alla arbetsdagar oavsett var eleven bor.

Vi bifogar en sammanställning från:

1. Ungdomskaffe om distansundervisning 1 juli 2020 - Minnesanteckningar
2. Rekommendationer från ungdomarna som varit med i ett nordiskt påverkansprojekt hösten 2019 – våren 2020
3. Barnets röst-enkät: resultat från Åland gällande distansundervisningen

Mariehamn 20 augusti 2020

Lotta Angergård
Vik. verksamhetsledare

Jonna Varsa
Barnkonventionsansvarig

1. Ungdomskaffe om distansundervisning 1 juli 2020

Minnesanteckningar

Tema: Distansundervisning

Plats: Torgscenen Tid: Kl. 18-20.00

Inbjudna gäster: En representant från varje parti i lagtinget, barnkombudsmannen + ansvarig minister samt öppet för alla intresserade ungdomar

Arrangör: Rädda Barnens bankonventionspilotern 2020

Del 1: Dialog ungdomar

Lucas hälsar välkomna och inleder med en presentationsrunda:

Lucas 17 år Lusse

Sam 14 år Strandnäs

Noel 15 Övernäs

Alma 18 år Lusse

Julia 15 år Strandnäs

Adreea 17 år Yrkes

Jiasha 14 år Övernäs

Nova 17 år Yrkes

+ Jonna, Tanja och Lotta från kansliet

Jiasha berättar om upplägget för kvällen. Politikerna på Åland håller på att jobba med frågor om distansundervisning. Vi är här för att diskutera hur det var att ha distansundervisning, komma på idéer för hur distansundervisning kan vara så bra som möjligt, och dela med oss av det till politikerna. Politikerna kommer kl. 19, så vi har en timme på oss att diskutera med varandra först. Det är alltid helt frivilligt att delta i diskussioner.

Sam berättar att Nyan kommer vid kl 20.00 och om man vill vara med på en bild så kan man stanna kvar några minuter.

4 hörn-övning

1 hörn, jättebra/ja

2 hörn, jättedåligt/nej

3 hörn, jag vet inte eller vill inte säga

4 hörn, annat, eget förslag

Nova leder första övningen och förklarar att ni får ett påstående som ni ska ta ställning till, efter att ni har valt hörn, diskutera med personer bredvid er om varför ni valde detta hörn och sedan om ni vill kan ni berätta öppet för alla.

4 hörn-övning

Hur har ni upplevt distansundervisning?

Bra: 1 person

Dåligt: 2 personer

Jag vet inte/vill inte säga: -

Annat: 6 personer

Kommentarer:

- Alla i hörn "Annat" var överens om att det fanns bra och dåliga saker.
- Undervisningen skilde sig åt.
- Olika mellan lärarna: En del kunde inte skärmdela, andra var mycket bättre vilket gjorde att undervisningen/tekniken blev på olika nivåer.
- Det skilde sig åt mellan skolor.
- Bra att vi fick sova längre på morgonen.
- Några behövde ha kameran på, några inte. Det gav olika möjligheter/krav på att delta.
- Samma maskin skulle användas till både fritid och skola.
- Sånna som har det dåligt ställt hemma fick kämpa extra.
- Bra, mer sömn.
- Slippa skolresan på två timmar (tur och retur).
- Tycker inte om distans.
- Fick inte så mycket hjälp.
- Vissa i klassen inte engagerade. Spelade.
- Lärarna hade olika varianter på hur de lärde ut. Youtube-klipp på två timmar.
- Studierna var bra, men saknade det sociala.
- Svårt att inte få fråga läraren i samma utsträckning som tidigare.
- Lärarna försökte och några fick kämpa mer.

Man borde få skollunch under distansundervisningen.

Ja: 5 person
 Nej: -
 Jag vet inte/ vill inte säga: -
 Annat, eget förslag: 4 personer

- Man har rätt till skollunch så då borde det gälla även under distansundervisning.
- Jag tycker att alla borde få.
- Alla ska ha någonting att äta.
- Någon komplettering.
- För vissa kan detta vara den enda riktiga målet mat – kan både handla om pengar och om tiden/kapaciteten att laga mat.
- Bra mat behövs för att få energi.
- Ha möjligheten att välja.
- Fara till skolan varje dag blir ett problem. Skoltaxi/bussen kan köra den.

Visste du vart du skulle vända dig under distans när du var sjuk eller behövde prata med någon?

Ja: 6 person
 Nej: 2 personer
 Jag vet inte/vill inte säga: -
 Annat, eget förslag: 1 personer

- De kan ha sagt det men jag hörde det inte.... Första veckan var det så mycket annat att tänka på.
- I vår skolan som är så liten så kunde jag bara kontakta läraren.
- Vi fick ingen info, men det skulle varit bra att lägga upp den på Wilma.
- Vi fick info på webmailen, Wilma m.m.
- Vi fick info om hur man kontaktar kurator och skolhälsovården en gång och sedan försvann det i flödet så det var svårt att hitta.
- På gymnasiet är det studerandehälsan så var det ingen skillnad då de i princip alltid kontaktas digitalt.
- Kuratorn är inte alltid på plats så du behöver höra av sig oavsett.

Hur kändes det att inte träffa folk i skolan?

Jättebra:	1 person
Jättedåligt:	4 personer
Jag vet inte/vill inte säga:	-
Annat, eget förslag:	3 personer

- Med tanke på coronan så var det ju bra.
- Började kännas konstigt efter ett tag.

Rekommendationer från ungdomar – hur blir det så bra som möjligt?

Ungdomarna skrev post-it lappar som sedan grupperades in i olika temaområden:

Undervisning:

- Rättvis bedömning.
- Ett system för distansundervisning.
- Lärarna kan nå ut till eleverna om hur distansundervisning, om det som har gått bra eller inte bra t.ex.
- Enklare sätt med koder till samtal, t.ex. det har gått till så att man får nya koder hela tiden som inte kommer i ordningsföljd. Eller så blandas de ihop, koderna brukar också skickas ut på många olika plattformar.
- Mindre uppgifter.
- Lärarna borde få en slags undervisning på hur man lär ut i distans.
- Info om hur det blir med vitsord.

Teknik:

- Man bör använda samma plattform, för att göra det så lätt som möjligt och inte använda 6 olika.
- Teknisk utbildning för lärare och eventuellt eleverna.
- Inga prov under distans, det kan vara så att man inte riktigt har förstått allting eller har svårt för detta.

Skollunch:

-Alla har inte tid att laga en näringsrik lunch såsom de gör i skolan. Men i vissa skolor kan man hämta mat, fast det är då bara för "de som behöver" och man kanske inte kan åka till skolan och tillbaka. Men vi har då tanken att skolskjutsen åker ut med maten, och att man gör det i mängder så att man bara kan frysa maten och att de inte behöver skjutsa varje dag.

Kontakt med lärarna/stöd:

- Mer info hur man når skolhälsovårdare, kurator osv. (regelbundet).
- Bättre förklaringar om pricksystemet.

Det sociala livet:

- På något sätt ordna en aktivitetsdag med sin klass.

Skolhälsa:

-En lätt tillgänglig info om vem man kan vända sig till om man behöver prata.

Del två: Möte med politikerna

Lucas hälsar välkommen till alla och berättar kort om upplägget.

Vi är här för att diskutera hur det var att ha distansundervisning. Vi har kommit på idéer för hur distansundervisning kan vara så bra som möjligt, och vill gärna diskutera dem med er. Vi inleder med en presentationsrunda:

Katrin Sjögren, liberalerna sitter i lagtinget och i stadsstyrelsen

Jiasha 14 år Övernäs

Jessy Eckerman, socialdemokraterna sitter lagtinget, stadsfullmäktige

Nova 17 år Yrkes

Ioana 15 år KHS

Adreea 17 år Yrkes

Liz Mattson 32 år centern sitter i lagtinget

Julia 15 år Strandnäs

Annette Bergbo, 66 år HI sitter i lagtinget

Alma Ölander, Lusse 18 år

Noel Övernäs 15 år

Annika Hambrudd, 48 år centern, utbildnings- och kulturminister

Sam 14 år Strandnäs

Marcus Måtar, 45 år Obunden samling sitter i lagtinget

Joahna Fogelström-Duns BO, myndighetschef vid Ålands ombudsmannamyndighet

Sara Nordell, högskolepraktikant vid Ålands ombudsmannamyndighet

Jonna Varsa 32 år Rädda Barnen

Tanja Rönnberg, 48 år Rädda Barnen

Peggy Eriksson, Ålands framtid, kommunstyrelsen i Jomala

Lucas 17 år Lusse

Lotta Angergård 42 år sekreterare Rädda Barnen

Innan politikerna kom så hade ungdomarna gjort en fyra hörn-övning som nu spelas upp på nytt (se även minnesanteckningar ovan).

Hur har ni ungdomarna upplevt distansundervisning?

Efter att ungdomarna återigen ställer sig i ett hörn börjar diskussionen:

- Jag har ställt mig i hörnet "annat" för att vissa saker var bra och vissa var sämre. Men så klart sämre än vanligt. Det som var bra var att vi fick sova längre, det som var dåligt är att lärarna gjorde olika, fick mer energi av att kunna sova längre.
- De i lågstadiet var inte lika vana att ta ansvar själva. Kom ihåg att alla har inte samma förutsättningar.
- För mig var distansundervisning bra. Jag hade bra struktur, bra att kunna lära mig på mitt sätt, bättre betyg, lugn och ro, inte störd i skolan som annars är stökig.
- Allt var sämre för att ingen var förberedd, inte jätteplanerat och genomtänkte, lärare hade olika kanaler/program som de informerade på och det blev jätterörigt, jag tappade mina rutiner helt, men jag förstod ju samtidigt varför vi hade distansundervisning.
- Ganska bra ändå, men vi jobbade långsammare, lärde oss inte lika mycket.

- Jag lär mig mest på timmarna, när det är som vanligt och vi är på plats i skolan, men jag fick ändå bättre betyg under distansundervisningen.
- Man lär sig bättre när man får vara med och delta. Våra videosamtal så pratade mest lärarna. Det var en utmaning att lära sig själv. Proven var inte de bästa då man anpassat proven till att man har böckerna framför sig. Får inte hjälp på samma sätt, svårare att få hjälp via samtal.
- Lärarna hade inte planerat hur de skulle anpassa undervisning, hur de skulle lära ut.
- Svårt att hitta engagemang till att göra saker. Blev lätt så att jag sköt upp uppgifterna till dagen före deadline. Draghjälp från kompisarna uteblev.
- Svårt att ha studier och nöjen på samma maskin.
- Upplever att vi fick mer uppgifter än vad vi brukade få i skolan. Lärarna hade svårt att veta om vi hade hängt med på lektionen, så gjorde lärarna inlämningsuppgift för att stämma av, detta skulle inte ha skett i skolan.
- Hade nästan aldrig raster. Ibland blev vi uppmuntrade att gå ut men det gjorde vi inte.
- Ansvaret var stort för eleverna. Yngre barn har inte studiertechniken. Även vi äldre hade utmaningar så de yngre barnen fick nog kämpa med detta.

Fråga: Blev det ensamt? Fritidsintressen slutade... hur upplevde ni det?

- Varje dag var jag inne på Discord så jag pratade med mina kompisar där.
- Pratade ju på Snapchatt, men saknade sociala biten face to face. Ibland hann man inte även om vi fick gå ut på skolarbetet inte var klart.
- Träffade kompisar varje dag. Gick på picnic med avstånd.
- Många föräldrar begränsade också barnens och möjligheten att gå ut.
- Det var viktigt att träffa kompisar efter som jag bor så långt bort.
- Det sociala försvann, småpratet innan lektion, luncherna och så. Vi ringde varandra men det blev ju inte riktigt samma sak.

Fråga: Ni tillhör ju olika skolor och åldrar. Inför att anvisningar ska skrivas är det bra för oss att veta hur ni upplevt den här tiden. Ni har nämnt att lärarna hade olika kunskaper och så, finns det andra saker ni vill lyfta fram?

- Vi kommer att göra en övning där vi presenterar rekommendationer...

Fråga: Fick ni hjälp av era föräldrar? Var det skillnad från tidigare?

- Jag fick nästan ingen hjälp. Jag går vård så mamma kunde inte.
- Mamma kan inte hjälpa i matten, pappa blir jag sur på så jag frågade kompisar istället. Mattenläraren förstår jag inte face to face så det gick heller så bra att få hjälp på distans.
- Mamma frågade om jag behövde hjälp, men jag tackade nej då det tar längre tid att börja förklara.
- Inte fått hjälp, även om de ville så kunde de inte då de inte kan språket.
- Jag går vård så pappa kan inte hjälpa mig. Om jag behövde hjälp så kunde jag söka på Google.
- Föräldrarna kunde inte hjälpa till, de vet inte riktigt vad vi gör och hur det funkar. Jag hjälpte mina syskon. Föräldrarna jobbar ju också.
- Ibland blir det bara krångligt att fråga föräldrarna.
- Det är inte föräldrarnas uppgift att vara lärare.

Fråga: Skollunchen? Fick ni energi?

- Pappa gjorde mat, men den var färdig 20 minuter efter lunchrasten.
- Hade turen att en förälder kunde komma hem och laga mat, men det blev ju inte så näringsrik mat som i skolan med hela kostcirkeln utan mer snabbmat att värma så som pirog, pizza, nudlar...
- Jag hade mat i köket och hann inte riktigt att springa till skolan sedan när det chansen gavs att hämta skollunch från skolan.
- Jag hade möjlighet men kände inte att jag hade tiden, orken m.m. Kort lunch. Blir för stressigt. Åt gröt och nudlar.

- Mina föräldrar lagade maten vid fel tidpunkt. Jag jobbade över tiden så tiden räckte inte till att äta.
- Många sa att hämta mat var för dem som inte har råd. Hämtade man skollunch så blev man typ utpekad som fattig. Skollunchen kom sent in under distansundervisningsperioden, oklar information och det blev lite skämmigt att hämta lunch. Det blev lite konstigt. En idé skulle vara att utgå ifrån att alla vill ha lunchen.
- Jag hoppas att det inte blir igen. Tycker det är fel att ha distansundervisning då forskningen verkar visa på att barn inte sprider Covid 19.

Efter sittningen i cirkel med frågor så fortsatt mingel vid de olika rekommendationerna från ungdomarna.

Avslutande rundor

Sam håller i avslutningen och politikerna/myndighet får kort berätta vad de tycker, hur de tänker jobba vidare med alla tankar och idéer.

I princip alla inledde med att säga att det var viktigt att vara på plats och lyssna på ungdomarnas erfarenheter och perspektiv.

Marcus Måtar - obunden samling

Skollunchen berörde mig mest. Det står i grundlagen att grundläggande undervisningen ska vara avgiftsfri. Och det här att ni sa att det blivit dålig stämpel om man hämtade mat visste jag inte. Jag har inte tagit det så allvarligt.

Johanna Fogelström-Duns, Ålands ombudsmannamyndighet BO

Det som är viktigt är distansundervisning och hur den organiseras. Denna gång var det corona, nästa gång kan det vara en annan orsak och då kan det vara så att rätten till liv kanske kan komma att väga tyngre.

Peggy Eriksson - Ålands framtid

Visst mat är viktigt, men de som går ut lusse kommer att få vara tvugna att lära sig att laga mat när ni går ut. Det är en kunskap att lära sig att kunna laga näringsriktig mat. Man ska kunna få hjälp av sina lärare när du behöver. Det är nummer ett för mig – hjälp. Tillräckliga pauser, rörelse, gå ut, ta ett glas vatten. Tekniken har varit en utmaning. Lätt att komma in och om datorn krånglar så ska det inte ges någon prick.

Katrin Sjögren - liberalerna

Skriv ned era erfarenheter i en rapport. Det som slog mig nu, undervisningen ska vara jämlik, och det är den ju absolut inte. Alla olika kanaler för information måste städas upp. Ska inte få bli underkänd för att tekniken krånglar. Det ska inte förutsättas att barnen ska få stöd och hjälp hemifrån. Det är ingen hemundervisning.

Jessy Eckerman - socialdemokraterna

Är själv ensamstående förälder så vet att det har sett olika ut för barnen (exempel från åk 4 och åk 8.) En utmaning att hålla rätt i de olika plattformarna. Ett föräldraperspektiv. Maten viktig, förslag från socialdemokraterna är att dela ut ett extra barnbidrag.

Liz Matsson - centern

Det jag tog med mig är kunskapen hos lärarna och hur undervisningen görs på distans. Någon form av utbildning för hur lärare kan undervisa så att alla får den kunskap som behövs. Maten också superviktig. Näringsrik mat är så viktig.

Annika Hambrudd utbildnings- och kulturminister

Lärare behöver lära sig digitala medel. Eleverna också. Träna när det är vanligt så att det blir enklare och vad är det för medium som vi använder.

Sam tackar och ber alla säga ett ord om upplevelsen :

Hoppfullt

Lärorikt

Mycket välorganiserat, superimpionerande

Utmanande

Jätteviktigt

Stolt över ert jobb

Imponerad, superduktiga, jättebra

Jag tycker det här var lyckat

Klokt

Demokratiskt

Intensivt - mersmak

Intressant

Lyssnade på

Betydelsefullt

Värdefullt

Spännande

Genomtänkt

2. Rekommendationer från ungdomarna som varit med i ett nordiskt påverkansprojekt hösten 2019 – våren 2020

Den 11 maj 2020 höll ungdomarna Alma Ölander, Fia Metsola, Isabelle Slotte, Julia Valkeapää, Oliver Ekholm och Samuel Dreyer ett digitalt möte med landskapsregeringens ministrar Annette Holmberg-Jansson och Annika Hambrudd. Syftet med mötet var att lämna rekommendationer om vad som behövs göras för att förbättra ungas psykiska hälsa på Åland. Medverkade på mötet gjorde även specialsakkunnig Tove Nylund och avdelningsjurist Laura Korpi från Landskapsregeringen, barnkonventionsansvarig Jonna Varsa från Rädda Barnen och barnombudsman Johanna Fogelström-Duns.

Ungdomarna som träffade ministrarna är en del av gruppen med totalt 10 åländska ungdomar som varit med och tagit fram [den nordiska barnresolutionen](#) i ett nordiskt projekt.

Julia: Hej och välkomna till det här Zoom mötet med oss ungdomar!

Jätteroligt att vi hittade en tid som passade att träffas även så här digitalt.

Som ni vet vill vi diskutera ungdomars psykiska hälsa med er och dela några av våra rekommendationer.

Innan vi börjar, så vill vi gärna att vi alla presenterar oss.

ALLA I MÖTET PRESENTERAR SIG

Julia: Vi inser att ett stort problem idag är att unga på Åland mår dåligt. Det är mycket viktigt att jobba för ett Åland där alla unga mår bra på riktigt. Det måste också finnas stöd för föräldrar så att hela familjen mår bra.

Fia: Ungas psykiska hälsa är en viktig fråga för att vi har bara ett liv och vi vill ha det bra och må bra. Vår uppväxt är viktig för vår framtid och för hur vi blir som vuxna. Det är också en viktig fråga just nu för att vi är inte framtiden utan vi är nu!

Sam: Statistik visar att unga mår allt sämre nu på Åland. Åländska skolungdomar upplever sig må sämst i hela Finland visar undersökningen Hälsa i skolan från Institutet för hälsa och välfärd.

Oliver: Vi ser det också i våra egna liv med våra vänner och i skolan.

Vad kan göras 1:

Alma: Vi tänker att för att uppnå visionen om Åland där alla unga mår bra så ska det finnas **lika möjlighet för fritidsaktiviteter för alla unga, var man än bor**. Det är viktigt förebyggande arbete för att vi vet att meningsfulla aktiviteter på fritiden skapar en känsla av mening och sammanhang och är viktiga för att ingen ska vara ofrivilligt ensam. Det är viktigt att det finns tillräckliga resurser för fritidsaktiviteter för alla unga och att unga är delaktiga i planeringen av fritidsaktiviteter!

Se också Nordiska barnens resolution, vi rekommenderar att:

- *Alla barn har lika möjligheter till fritidsaktiviteter vilken kommun de än bor i, familjens ekonomi eller vem de är. Fritidsaktiviteter är gratis och kostnader för utrustning täcks genom ekonomiskt stöd eller liknande.*

- *Det bör finnas fritidsaktiviteter som har öppet från tidigt på morgonen, så att barn har ett ställe att gå till när de känner sig ensamma. Det bör dessutom finnas allmänna kommunikationer för att se till att vi alla kan nå fritidsaktiviteterna..*

Kommentarer gällande coronasituationen:

Coronasituationen har visat hur viktiga fritidsaktiviteter är för vårt välmående.

“Svårast med coronasituationen har tror jag har varit att inte kunna träffa sina vänner och att jag inte har kunnat spela fotboll med laget och inte ha kunna träna med laget.”

“Svårast har varit att fritidsaktiviteter är inställda.”

“Jag är inte lika aktiv och blir därför lätt trött.”

Vad kan göras 2:

Bella: Skolan spelar också en viktig roll för hur vi mår. Det är viktigt att det blir jämnare i skolan och att vi kan förebygga skolstress. **Undervisningen i skolan måste vara anpassad för alla** så att det finns möjlighet för olika studietekniker och att alla elever får det stöd och den hjälp de behöver. Det kan betyda t.ex att man kan välja vilken nivå man är på för att kunna få mer eller mindre förklarad för en och också om man är väldigt duktig så att man också får lära sig.

Kommentarer gällande coronasituationen:

Alla barn och unga är olika och har olika behov när det gäller undervisningen. Distansundervisning passar några av oss väldigt bra och är mindre stressigt, men några saknar tydliga rutiner i skolan. Man känner att det finns mindre gräns mellan skola och hemma, samtidigt kan man känna att det har blivit mer stress med skolarbetet nu för att lärare och föräldrar kräver mera.

“Det går bättre för mig i skolan än vad det gjorde när jag inte var i distansundervisning.”

“Jag är mycket mindre stressad och utöver att jag saknar mina vänner så mår jag riktigt bra.”

“Det är inte lika mycket prov och förhör. Och vi får inga läxor till nästa dag som vi fick i skolan. Vi får inte någån alls läxor utan alltid bara det som vi ska göra under dagen.”

“Vi ska inte ha läxor men många av uppgifterna blir läxor.”

“Det är mindre gräns mellan skola och hemma”

“Tempot med skolarbete är mycket långsammare och det känns som man har mer tid. Därför känner jag mig också mindre stressad, men samtidigt så påverkar det framöver när man inte hinner gå igenom allt i kursen som man annars skulle ha hunnit med.”

“Lärarna kräver mera från en och lägger deadlines som gör ibland att man måste göra om sitt schema för att hinna klart före deadline”

Vad kan göras 3.

Fia: Alla som får hjälp för att må bättre får inte alltid rätt hjälp. **Vi vill att det finns pengar för att utbilda sakkunniga och att det finns fler stödpersoner för unga att prata med** t.ex i skolan men också i chatter osv.

Se också Nordiska barnens resolution, vi rekommenderar att:

- Medvetenheten om psykisk ohälsa bör vara större för att förhindra stigmatisering i samhället. Medvetenhet om psykisk ohälsa bör ingå i den nationella läroplanen och det bör bli lättare och normalt för barn att få hjälp att hantera problem med psykisk ohälsa.
- I skolan har varje barn en trygg vuxen att prata med.
- Det är viktigt för oss att skolsköterskor är tillgängliga varje dag i veckan på alla skolor, och att vi alla har möjlighet att besöka en skolpsykolog eller kurator på skolan, om vi känner att vi vill. Detta bör göras tillgängligt, även vad gäller kostnader, eftersom många familjer inte har ekonomiska medel att hjälpa sina barn.

Kommentarer gällande coronasituationen:

Det är viktigt att barn och unga får rätt hjälp och stöd under coronasituationen och efter det!

Sam: Det är viktigt att ni frågar unga kontinuerligt om våra åsikter när ni jobbar för att alla unga ska må bra på Åland. **Vi vill att det finns olika sätt för unga att få sin röst hörd i frågor som angår oss.** Ni kan fråga unga vad de tycker genom enkäter eller skolbesök, online idélåda och genom att skapa ungdomsråd på Åland! Det är viktigt att vi också får återkoppling!

Se också Nordiska barnens resolution om delaktighet:

- *Vi tycker detta är viktigt eftersom det är vi barn som är experterna, medan vuxna och beslutsfattare inte vet hur det är att vara barn idag. När våra röster hörs känner vi att vi kan påverka våra egna frågor och det ger oss möjlighet att göra skillnad i våra egna och andra barns liv.*

Vi rekommenderar att:

- *Ni vuxna frågar alltid oss innan ni fattar beslut som rör oss. Om ni frågar oss kommer vi att ge de den bästa grunden för ett välgrundat beslut. Detta kan ske genom undersökningar som kan ge er mycket statistik och information. Ni bör också följa upp tips, rekommendationer, åsikter och önskemål som vi har gett er i förväg*
- *Vi behöver fler möjligheter att tala om vad vi tycker. Vi behöver också veta hur vi kan göra det och varför det är viktigt.*
- *Samhället ser till att förslag och idéer från oss alla, även barn i utsatta situationer, hörs. Politiker, beslutsfattare och vuxna bör underlätta för den nya generationen att engagera sig i samhället.*

Speciellt viktigt nu under coronasituationen och efter det! Det är viktigt att ni frågar barn och unga vad vi tänker och behöver.

3. Barnets röst -enkät: resultat från Åland gällande distansundervisningen

Rädda Barnen Finland frågade i april över 3 000 barn i hela Finland om hur coronapandemin har påverkat deras vardag, skolgång, psykiska välbefinnande samt situationen för deras familjer i undersökningen Barnets röst 2020. Totalt 60 barn från Åland svarade på enkäten. [Enkäten](#) visar att många barn upplever ångest, stress och oro för sin mentala hälsa på grund av undantagstillståndet som orsakats av coronaviruset. Det är viktigt att det finns tillräckliga resurser för att stärka barns rättigheter och stödja barns välfärd på Åland efter coronakrisen. Barn som lever i ekonomisk utsatthet befinner sig i en särskilt utmanande situation och detta verkar gälla även på Åland.

Barnets röst är Rädda Barnens enkät som genomförts sedan år 2001. I undersökningen kartläggs 13–17-åringars tankar om olika teman. Årets enkät genomfördes på webben 6-26.4.2020.

Deltagare från Åland (60 st) svarade till exempel att:

- **20% upplevde sitt psykiska välbefinnande som väldigt dåligt eller ganska dåligt**
"Jag känner mig nere hela tiden"
"Snarare mår jag bättre nu"
- **58% kände sig ensamare än tidigare på grund av undantagsförhållandena**
- **23% svarade att de behöver mer information om hur de får kontakt med professionella eller frivilliga vuxna för att diskutera (t.ex. Hälsoenkätare, skolkurator, psykolog, social- eller ungdomsarbetare, telefon- eller chat jourare)**
- **Över 80% svarade att "Min dagliga skärmtid har ökat"**
- **65% upplevde att studerandet blivit svårare eller att de klarade sig sämre på grund av distansstudierna**

Bland de som svarade att distansstudierna hade påverkat deras prestationer var de största orsakerna till det:

- Det finns för många distraktioner hemma, t.ex. oljud, inget eget lugn eller arbetsplats **(46%)**
- Självständiga studier är krävande eftersom jag inte skulle orka studera **(44%)**
- Jag lär mig bättre tillsammans med andra, t.ex. genom diskussion eller i grupparbeten **(44%)**

Annat, vad:

"Extrem huvudvärk av den långa skärmtiden"

"Lärarna kan inte bedöma mig på samma sätt så jag blir lite latare"

"Det blir för mycket dator och för många inlämningar att hålla reda på"

"Jag vet inte om det ändrar något."

”Det har blivit bättre”

”Jag sög på fysikprovet för jag gjorde det med en vän och jag hjälpte hen med det och för hen har dyslexi och så hann vi inte med alla uppgifter för det tog för lång tid. Också ibland glömmar jag att lämna in uppgifter och när man inte behöver lämna in dem så gör jag dem inte alls”

- **Över 60% upplever att gränsen mellan studier och fritid har blivit otydlig**

”Det känns som att jag inte får någonting gjort”

- **48 % svarade att de får mindre stöd och hjälp i sina studier än normalt**
- **46% svarade att mängden självständiga studier var för stor under distansundervisningen**
- **48% svarade att distansstudier försätter studeranden i ojämlika situationer**

Enkäten i sin helhet: www.epressi.com/media/userfiles/132901/1590261621/barnets-rost-2020-barnens-syn-pa-coronavaren-25.5..pdf